

عارف قزوینی ۹ شاعران زمانه‌اش

مهدی نورمحمدی

www.ketab.ir

سرشناسه	:	نورمحمدی، مهدی، ۱۳۵۱ -
عنوان و نام پدیدآور	:	عارف قزوینی و شاعران زمانه‌اش/مهدی نورمحمدی.
مشخصات نشر	:	تهران: نشر علمی، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	:	۵۲۰ ص.: نمونه، عکس.
شابک	:	۹۷۸-۹۶۴-۴۰۴-۵۰۱-۱
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
یادداشت	:	کتابنامه ص: ۴۹۵ - ۵۰۲.
یادداشت	:	نماینه.
موضوع	:	عارف قزوینی، ابوالقاسم، ۱۲۵۷ - ۱۳۱۲ - نقد و تفسیر
موضوع	:	شاعران ایرانی - - قرن ۱۴ - نقد و تفسیر
موضوع	:	شعر فارسی - - قرن ۱۴ - تاریخ و نقد
رده بندی کنگره	:	PIR۷۶۴
رده بندی دیویی	:	۸۱۶/۸
شماره کتابشناسی ملی	:	۸۵۱۵۱۹۱
اطلاعات رکورد کتابشناسی	:	فیبا

www.ketab.ir

خیابان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - خیابان شهدای ژاندارمری
پلاک ۱۰۳ - تلفن: ۶۶۴۶۳۰۷۲

عارف قزوینی و شاعران زمانه‌اش

مهدی نورمحمدی
چاپ اول: ۱۴۰۰
تیراژ: ۵۰۰ نسخه
چاپخانه: مهارت
لیتوگرافی: باختر
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۰۴-۵۰۱-۱

مرکز پخش: خیابان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - خیابان شهدای ژاندارمری
پلاک ۱۰۳ - تلفن: ۶۶۴۶۳۰۷۲ و ۶۶۴۶۰۵۱۲

www.elmipublications.com

فهرست مطالب

۷	مقدمه
۱۵	ایرج میرزا
۹۳	اشرف‌الدین حسینی
۱۳۷	ملک‌الشعراى بهار
۲۶۳	میرزاده عشقی
۲۸۷	وحید دستگردی
۳۵۱	علی دشتی
۳۷۷	لطفعلی صورتگر
۴۰۵	احمد کسروی
۴۲۱	حیدرعلی کمالی
۴۲۹	واعظ قزوینی
۴۴۷	نیما یوشیج
۴۵۳	شهریار
۴۶۵	تصاویر
۴۹۵	منابع
۵۰۳	نمایه

«به نام خداوند جان و خرد»

مقدمه

آگاهی از چگونگی روابط شعرا، نویسندگان و شخصیت‌های فرهنگی، همواره یکی از موضوعات جالب توجه در ادبیات ملل مختلف و به ویژه ادبیات فارسی بوده است. بررسی روابط بین شاعران علاوه بر این که مشتمل بر نکات سودمند ادبی، علمی و اجتماعی است، در شناخت زندگی و آثار آنان نیز تأثیر فراوانی دارد.

ابراز دوستی‌های شاعرانه و یا صف‌آرایی‌های ادبی آنان موجب پربارتر شدن ادب فارسی شده و آثاری که در این زمینه به وجود آمده، به سهم خود بر غنای آن افزوده است.

از دوره مشروطیت به بعد، به دلیل ورود شاعران به فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی و همچنین رشد شتابان انتشار مطبوعات، میزان مناسبات و ارتباطات شاعران نسبت به دوره‌های قبل افزایش قابل توجهی یافته و تحت تأثیر همین روابط، آثار مهمی همچون: استقبال‌ها، تضمین‌ها، اخوانیه‌ها، جوابیه‌ها، نقیضه‌سازی‌ها، مطایبات و هجویه‌ها پدید آمده که برخی از آن‌ها در حکم آثار مهم ادب فارسی و یا جزو آثار برجسته سرایندگانشان به شمار می‌روند.

با توجه به این که عارف قزوینی یکی از مهم‌ترین و اثرگذارترین شعرای عصر مشروطیت محسوب می‌شود، بررسی روابط او با شاعران هم‌دوره‌اش از اهمیت فراوانی برخوردار است. علاوه بر اهمیت شخصیت عارف به عنوان شاعر ملی مشروطه، آنچه اهمیت این بررسی را دوچندان می‌کند، مقام ادبی و علمی چهره‌های مرتبط با وی است که هر یک از آنان به نوبه خود منشأ خدمات ارزشمندی به ادب فارسی و ادبیات مشروطیت بوده‌اند.

کتاب حاضر که به بررسی روابط عارف قزوینی با دوازده تن از شاعران و چهره‌های مشهور ادب و فرهنگ ایران می‌پردازد، علاوه بر شناخت بیشتر زندگی و زمانه وی،

موجب شناخت بیشتر شخصیت‌های مرتبط با وی می‌شود. بر همین اساس، این کتاب، در شناخت برهه‌ای از تاریخ ادبیات ایران از انقلاب مشروطه تا اوایل عصر پهلوی، از اهمیت فراوانی برخوردار است.

با توجه به این که برخی از شاعران طرف تعامل عارف همچون ملک‌الشعرای بهار علاوه بر وجهه ادبی و علمی، دارای وجهه سیاسی نیز بوده‌اند این کتاب علاوه بر فواید ادبی که بر آن مترتب است، در شناخت برخی از وقایع سیاسی زمان نیز سودمند خواهد بود. اینک به اجمال، گزارشی از نحوه روابط عارف و شاعران معاصرش را بیان کرده و پس از آن، خوانندگان گرامی را به متن کتاب ارجاع می‌دهیم:

۱. ایرج میرزا به مناسبت سوابق دوستی خود در تهران، انتظار داشته است عارف در ورود به مشهد در منزل او منزل گزیند و یاد شیرین بزم‌های شاعرانه را زنده کند اما عارف که در این سفر آرزوهای والاتری را در سر می‌پرورانده است، بر خلاف تصور وی در باغ خونی و در جوار منزل کلنل پسیان منزل می‌گزیند.

بی‌اعتنایی‌ها و بی‌احترامی‌های عارف به ایرج میرزا در روزهای بعد و در نهایت توهین وی به قاجاریه و فتحعلیشاه قاجار جلد اعلای ایرج در هنگام اجرای کنسرت، موجب لبریز شدن کاسه صبر وی می‌شود و به منظور گرفتن انتقام، مثنوی «عارف نامه» را در هجو وی می‌سراید.

با توجه به این که «عارف نامه» حیثیت اجتماعی و شهرت سیاسی و ادبی عارف را یک جا مورد هدف قرار داده است، چنان لطمه‌ای بر او وارد می‌آورد که به انزوای شدید وی می‌انجامد. توهین ایرج به قدری کاری و مؤثر است که عارف تا پایان عمر نمی‌تواند در مقابل آن قد راست کند و آن را همانند فاجعه کشته شدن کلنل محمدتقی خان پسیان، موجب نابودی ابعاد وجودی خویش می‌شمارد.

۲. عارف از دوران جوانی خود با اشرف‌الدین حسینی دوستی و آشنایی یافته و با توجه به خدمات بی‌نظیر و ارزنده‌اش به مشروطیت، ارادت ویژه‌ای نسبت به وی دارد اما از آن جا که دخالت در موضوع سیادت و بعضی از اشعار روزنامه نسیم شمال را موجب ترویج خرافات می‌داند، مثنوی خرنامه را می‌سراید که موجب عصبانیت اشرف‌الدین می‌شود و او را وادار می‌کند نسبت به این شعر واکنش نشان دهد.